

D A N I C A.

Katolišk cerkven list.

Tečaj IX.

V Ljubljani 31. maliga serpana 1856.

List 31.

Bukve brez čerk.

(Poleg nemške pesmi Kr. Šmida).

Pred hiso starček sam sedi.
In v rokah bukvice derži;
Je ves priprostiga serca.
In pa pohlevniga duha;
Mu tudi z rudečklastih lic
Miglja nekoliko solzic.

Kosat gospod pa memo gré.
Debeli mož veliko vé;
Ko ugleda starčka sivih las.
Ošabno vanj oberne glas:
Kaj, starec, tukaj pač imaš.
Sej čerk nobene ne poznaš?

Poglejte bukvice, gospod.
De cerke ni nikjer letod;
Le praznih listov mala pest.
Števila vsih je samo šest:
Na njih sesterne barve so.
Lí veste, kaj pomenjajo?

Uceni mož gre tiho pree,
Si misli, to je res kaj več;
Kdor manj stori, ko dosti zna.
Mu vse to malo v prid velja;
Kdor malo vé, pa to stori.
On srečen konec zadobi.

Hicinger.

Od zvonov in soglasniga zvonila.

Zvonoviso enaki močnim nebeškim glasovam, kateri vernikom napovedujejo svete čase, jih vabijo v Božjo službo, opominjajo k molitvi, kličejo v pomoč bližnjimu v nevarnostih ognja ali povodnji, učijo ob hudi uri se k Bogu obracati, in spremljajo na poslednji poti iz tega sveta v večnost. Stare čase so bili znani le majhni zvončki, s katerimi se je zamoglo le v bližnjici znamenje dajati, ali Božja služba poveljčevati, kar se nahaja pri Izraelcih in tudi pri drugih narodih; s takimi zvončki so se tudi minih in pušavniki v svojih samotah skup vabili. Drugač se je praznik in Božja služba pri Izraelcih naznanaovala s trobento, ali se je napovedovala z besednim poročilam, za kakoršno opravilo so prvi kristjani v časih preganjanja imeli lastne dijakone. Greški kristjani pod turško oblastjo so do slej imeli le svete lesove ali svete železa, na ktere se je ob času Božje službe tolklo in bilo; nove postave poslednjih dni bodo kristjanam v turškem cesarstvu sploh tudi rabo zvonov naklonile.

Zvonovi so prišli v navado nar pred na Italijanskim prve stoletja srednjega časa; nekteri njih znaidbo prilastujejo papežu Sabinijanu krog l. 604, ali celo sv. Pavlinu, Nolanskimu skofu krog l. 430, pa za oboje ni nobenih zanesljivih prič. Gotovo pa je, de v osmim stoletju so bili zvonovi že znani po vsi zahodni cerkvi; ob času cesarja Karla Veliciga je imenovan minih Tauho iz samostana sv.

Gala, kateri je dobro znal zvonove liti. Tudi je bila ze takrat navada, zvonove kerševati ali prav za prav posvečevati; bere se od papeža Janeza XIII. l. 968, de je bil dal cudno velik zvon napraviti za Lateransko cerkev v Rimu, in de ga je s svetimi šegami posvetil. (Bona Rerum liturg. l. l. c. 22.).

V začetku so narejali le manjši zvonove, scasama pa so jeli liti prav velike, zlasti za stolne cerkve. Nar večji zvon kakor pišejo, je v Moskvi na Rusovskim, 4000 stotov težak; drugi je v Petrogradu s 700 stoti. Na Dunaji veliki zvon sv. Štefana tehta 354 stotov, in je v dnu za 12 čevljev odpert; nekoliko večji je pri stolni cerkvi v Olomovcu s 358 centi; cerkev sv. Petra v Rimu ima zvon za 280 cent., stolna cerkev v Milanu za 300 cent. Na Slovenskim je nar večji zvon v Gospej sveti nad Celjovcam, vlit je bil l. 1687 in tehta 118 cent.; veliki zvon na gradu v Nemškim Gradu ima 100 cent., pri stolni cerkvi v Zagrebu 99 cent., in pri stolni cerkvi v Ljubljani 64 cent. Sploh je pa na Kranjskim veliko lepiga in veliciga zvonila, tako de marsiktera cerkev v kakí farni vasi po deželi prekosuje s svojimi zvonovi mestne cerkve po drugih deželah. Zunaj Ljubljane je na Kranjskim nar večji zvon v Mengšu z 49 cent.; okrog 40 centov in čez imajo zvonovi v Kranji, Radolici, Teržicu, Metliki, v obojim Šent-Vidu, nad Ljubljano in poleg Zatičine, v Šent-Rupertu, na Dobrovi in kmalo tudi v Polhovim Gradu, malo manj na Kerki; okrog 30 centov in čez pa so zvonovi v Cengrobu, Novim mestu, Postojni, na Breznici, v Dobu, v Trebnim, in še v raznih drugih krajih; zvonov po 20 centov in čez pa je celo veliko po vsi deželi.

Pri zvonilu pa, de je prijetno in velicastno, se ne gleda na samo težo blaga, ampak tudi na prave glasove, na takošne namreč, kateri so med seboj lepo vbrani po postavah glasbe ali muzike. V petji ali godbi se razločujejo sedmeri poglavitni glasovi ali toni, kateri se zaznamujejo s prvimi črkami Abecede, namreč: A, B (H), C, D, E, F, G. (Naj bo to pristavljeno za take, katerim niso znane muzikalne postave, ker bi drugač tega pisanja celo ne razumeli). Med temi glasovi pa razloček ni povsod enak, temuč glasovi A in H, B in C, C in D, D in E, F in G, G in A so kakor pravijo za en cel ton narazen, glasovi A in B, B in H, H in C, E in F pa le za pol tona. Med unimi tedaj imajo še nekteri glasovi prostor, kateri se na vsako stran za pol tona razločujejo, in zaznamujejo z imeni Cis ali Des, Dis ali Es, Fis ali Ges, Gis ali As; Ais ali B sta si enaka. Med temi glasovi je debelši ali globokejši ton A, kakor se na pr. glasi veliki zvon v ljubljanski škofijski cerkvi; drugi toni so po versti tanjši ali visji, kar si vsakdo lahko pojasuje na orglah, na klavirji ali na drugim muzikalnim orodji. Kjer si zamorejo ali hočejo napraviti veliko zvonov, si zverstijo njih glasove po takim redu, kakor so na pr. na orglah ali na klavirji; to je zvonovska

igra (Glockenspiel), kjer je mogoče cele napeve z zvonovi izpeljevati, pa se na zvonove le s kladvi bije. Take zvonovske igre se nahajajo po Nemčiji, na pr. v Berlinu s 35 zvonovi, v Podstolpnu (Potsdam) z 41 zvonovi, v Darmstatu, Hamburgu in Bukovcu (Lübek); take igre so tudi v Belgiji, Angliji, zlasti pa v Holandiji, kjer se je pred ne dolgim časom na 300 takošnih štelo, in je na pr. v Amsterdamu v enim zvoniku dvoja igra s 75 zvonovi, v Utrehtu, drugačna, kjer samo veliki zvon tehta na 100 centov. (D. sl.)

Pogled nazaj na Laško.

Desiravna so le drobtinice, ktere sim urno gredé na poti v Rim sem ter tje pobral, naj vender kaj maliga zapisem, ker so me nekteri prijatli nagovarjali, ako bi mogel komu s tem ustreci ali v dušni prid pomagati.

Iz Tersta se je naša romarska družbica na Lojdovim parniku „Adria“ v Ankonu, Jakin ali Jankin pripeljala. Na barki se le smo prišli vsi skupej, ker poprej smo bili po več gostivnicah raztroseni. Ko se ljudje, ako ravno različni, iz eniga namena snidejo, se tudi ložej spovzamejo in sporazumijo; hitro smo bili vsi znani, vsi prijatli; Ogerska korarja, castitljiva moža in že skorej starčka, gg. Gabriel in Klapszovic iz Temešvara, ako ravno še nobeniga nikoli poprej vidila nista, sta vsaciga prijazno „amice“ (prijatelj) klicala, in v zgodovini in zemljopisji znajdeni okrožni predsednik v Celji, g. Rak, nam je kakor šolarčkam pravil in kazal, kako so bili pred nekaj časom tam-čez blizo Pirane Benečani, v zakotji skriti, turško brodovje pričakali in turke nasmodili, de je bilo groza, njih barke pa razdjali, in še več enaciga. Med tem se je približal čas večerje, pozvoni in vsa naša družba z drugimi popotniki se zbere v obednici, ki je znotraj v barki. Opomniti moram, de so nas bili priljudni Lojdovi opravniki za plačo drugiga prostora vzeli na prvi prostor. Tukaj je navadno tudi parobrodni vodja ali kapitan s popotniki, in spodobi se, mu prvi sedež pustiti, ako bi tudi kje poznejši prišel. Kolikorkrat sim bil na morji, sim Lojdovih parobrodov kapitane vselej posebno modre in razborne najdel in tudi priljudne s popotniki. Samo v govorici se nam je s konca malo hotlo kerhati, dokler se nismo spoznali in se je mogla le italijansina lomiti, ker od Tersta dalje je nemšina tuja reč. Ko pa od poveljnika zvemo, de je „Dubrovničan“, smo imeli potem vesel večer in kratkočasnin kremelj v iliršini, zlasti ker je bil istrijanski župnik g. Studenac, tudi bližin omizin sosed; kar pa je še kje primankovalo, je kak Čeh ali pa Poljak vmes pritaknil. Nemei so imeli tudi med seboj in sem ter tje mi z njimi prijazin šepet, in bilo je prav prijetno na morji. Vediti pa je sploh, de italijanski jezik je slehernimu prav močno potrebin, ali naj ga saj nekoliko razume, kdor hoče v une kraje popotvati. Z Bogam začni vsako delo, in bo dober tek imelo! Z Bogam smo tudi mi bili v Terstu stopili v barko, bivši zjutraj občinsko v cerkvi sv. Antona pri sv. maši za srečin pot; pa tudi v parobrodu se pobožnost ni opustila. Nekaj v molitvah duhovnih ur, nekaj v ogledovanji miliga nebesa s širokiga morja je pretekel prvi del noči; spati se je le nekoliko dalo, ker bilo je silo soparno, tudi je mende nekaj treskalo in germelo, česar pa ne pomnim dobro. Bog ne daj, ko bi bilo nas zadelo! —

18. mal. serp. okrog sedmih zjutraj smo bili že pred Jakinam, tedaj ne vač na Avstrijskim, ampak na Rimskim. Človeku se sicer nekoliko tesno pri sereu dela, kadar iz lastne dežele na ptuje pride, znajde in čuti se res ptujeja; ali na Rimskim saj katoličanu tega ptujiga čutila ni potreba, ker spomniti se mu je, de je v zemlji sv. Očeta, ki smo vsi verni kristjani njih otroci, in to čutilo človeku zares dobro stori. Pa tudi skerb našiga avstrijskiga Očeta za njih podložne čez meje cesarstva seže. To smo precej skusili, ker že na parobrod nam je avstrijski poročnik, g. Avsee, naproti prišel ter nam obilno postrežbo skazoval;

tudi je bil pogodbo z voznikom (vetturino) naredil, ki nas je po 10 skudi (tolarjev) za vsaciga imel v 5 dneh do Rima pripeljati in nam je zraven tega še predkosilo in kosilo dajal za ta denar. V kaj taciga bi se popotnik sam lahko ne znajdel. Bog oblagodaruj prijazniga gospoda poročnika! Bilo je še dosti zgodaj in zamogli smo maševati pervikrat na Rimskim; potem pa smo kar skupaj ogledali cerkve in nektere druge imenitnosti po precej velikim mestu. V stolni cerkvi, ki je bila vsa z rudečimi in zelenimi ogrinjali praznično obdjana, smo vidili grobe ss. marternikov Marcelina, Ciriaka in Liberia. Tudi so nam kazali v stranski kapeli čudežno podobo Marije Device z mnogimi obljubnimi in hvaležnimi spomini. Posebno všeč pa mi je bila jezuitarska cerkev, ktero je imel nekđaj ta red v posesti, zdaj pa jo imajo mašniki s. kervi ali duhovni vedniga misijona. Cerkev res spominja Jezusove sv. Rešnje kervi, ker vsa je rudeče opravljena. Vidi se v nji tudi še jezuitarska delavnost in gorečnost, ker vse je lepo, snažno in v nar boljsem redu. Zlasti mora pa biti v velik blagor mestu in njegovimu okrogu vedni misijon. Nisim mogel v naglici oprašati, v čem de je vse ta vedni misijon, ker le malo minut smo se zamogli v vsakim kraji pomuditi, toliko vém, de imajo dan na dan vsak večer pridigo, mende enako kakor je pri nas šmarnično opravilo; ima pa že beseda „vedni misijon“ veliko v sebi. Sicer se pa začno tudi že precej v tem mestu italijanske umetnosti po dvoranah, galerijah, očitnih napravah itd. nekoliko razodevati, de oko, ki tacih reči ni vajeno, ne vé kje počivati, in koga premisljati in ogledovati, kadar se človek v tacih napravah znajde. Kdor bi kterikrat odnot hodil, ga opomnim saj mojsterske podobe sv. Lorenca v občinskim poslopji (alla Comune). Umetniki pasejo svoje izurjene oči tudi v „Mausoleo dei fondatori della Publica“ i. d. — Precej po kosilu smo se odpravili proti slovesni Božji poti Loreti, ki je komej pol dne od Jankina. Drujkokrat kaj od tega kraja. J.

Od blagoslovljenih roženkrancov in svetin in odpustkov, ki so z njimi sklenjeni.

Roženkranc moliti je posebno koristno in hvale vredno dobro delo; Bog daj, de bi ga pri vsaki hiši vsak dan molili! De pa molivci še več guad s svojo molitevjo dosežejo, ter se tudi odpustkov deležne storé, je dobro, ako si morejo blagoslovljen ali žegnan roženkranc preskerbeti. Žegnan mora biti ali od papeža, ali pa od duhovna, ki ima od papeža oblast, roženkrance blagoslovljati. Odpustiki pa so naslednji (Congreg. decr. 29. febr. 1820): 1. Popolnoma odpustki: Na Božič, ss. 3 Kraljev dan, Veliko noč, Vnebohod, Binkošti, presvete Trojice praznik, sv. Rešnjiga tellesa dan; Svečnico, Marije oznanjenje, vnebovzetje, rojstvo; dan sv. Janeza Kerstnika, ss. Petra in Pavla, Andreja, Jakopa, Janeza, Tomaza, Filipa in Jakopa, Jerneja, Matevža, Šimna in Juda aposteljnov, sv. Jožefa in v god vsih svetnikov. Za popolnoma odpustke je potrebna spoved in sv. Obhajilo in pa navadna molitev v papežev namen, za povisanje sv. cerkve itd. — Vdeležiti se pa zamore tih odpustkov, kdor ima tak blagoslovljen roženkranc ali molek in ga saj enkrat na teden moli, ali celiga, to je, vse tri dele, ali en del, ali kdor moli breviri, ali male dnevnice za mertve, ali spokorne psalme, ali gradvalne psalme; pa tudi kdor druge v kersanskim nauku podučuje, jetnike ali bolnike v kaki bolnišnici obiskuje, ali ubogim pomoč skazuje, ali navadno k sv. maši hodi, ali jo bere, če je mašnik. — Ne popolnoma odpustki: Kdor druge praznike Gospodove in Marije Device roženkranc moli, dobi vselej 7 let in sedemkrat 40 dni odpustkov. Ako ga moli nedelje in praznike skoz leto, zadobi vselej 5 let in petkrat 40 dni odpustkov, vsak delavnik pa sto dni. Še več družih odpustkov je sklenjenih z blagoslovljanimi roženkranci; naj vsak saj namen

stori, in željo obudi, de bi bil vsih duhovnih dobrot deležen, kateri roženkranc pogosto moli in rad druge dobre dela in molitve opravlja, p. litanije vsih svetnikov in druge molitve kakor so zgorej imenovane. Vsi imenovani odpustki so tudi s blagoslovljenimi križci in svetinjami sklenjeni. Biti pa morajo roženkranci terdni, ter ne iz železa medi (cina), svinca ali iz drugih zdrobljivih reči; tudi pri glaževnatih in bisernatih je neki dvom zastran blagoslova, če velja ali ne.

Kaj lepiga in spodbudljiviga si je popolnik mesca velikiga travna po Ljubljani v svojo torbico nabral?

IX.

Predragi prijatel!

Devetnajsti šmarnični dan nas je peljal k smertni postelji sv. Jožefa, ter nam je pokazal, kaj se pravi, v Gospodu zaspati, in kakošna je smert pravičniga. Premišljevali smo s konca nekoliko njegove čednosti, posebno njegovo ljubezen do Marije, in do njegoviga rejca — Jezusa, kteriga je praviga in živiga Boga spoznal in molil, potem smo se pa tudi mi z Jezusom in Marijo k smertni postelji tega velikiga svetnika v duhu podali. Vidili smo na eni strani njegove revne postelje Jezusa, kralja nebes in zemlje sedeti, na drugi pa Marijo klečati, ki sta umirajočimu Jožefu tukej na zemlji v zadnjo pomoč in tolažbo bila. — O sladka smert pri kteri sta Jezus in Marija pričujoča! Sv. Jožef je bil že na smertni postelji poln nebeškiga veselja. Tukej pač zamoremo smerti reči: Smert, kje je tvoje zelo? Kje tvoja grenkost? — Ali sv. Jožef je tako mirne, pohlevne, srečne in zveličane smerti umerl le zato, ker je vedno sveto živel. Tako tedaj ne umerje tisti, ki Boga žali, ter si pekel služi. — Dalje smo v darašnjim premišljevanji slišali, de sv. Jožefa pomočnika umirajočih častimo, in pa zakaj? Tri posebno imenitne vzroke imamo. Pervič zato, ker ga Jezus in Marija ljubita, ne le kakor sploh prijatla in izvoljenca Božjiga, ampak posebno še kot svojiga očeta in rednika. Razsvetljeni Gerzon pravi, de so prošnje sv. Jožefa Jezusu tako rekoč povelja. Drugič zato, ker je sv. Jožef našiga Odršenika Herodovimu zalezovanju otel, mu je Bog oblast dodelil, umirajoče zalezovanja hudičeviga varvati. In tretjič je pomoč, ktero sta Jozus in Marija sv. Jožefu na zadnjo uro skazala, njemu to pravico zadobila, de tudi on svojim zvestim služabnikom in častivcem gnado srečne in svete smerti sprosi. Ne more se torej pri umirajočih boljšiga storiti, kakor jim presvete imena: Jezus, Marija in sv. Jožef izgovarjati, zakaj nikjer ne najdejo prave tolažbe, kakor v sladkim imenu Jezus, nikjer ne večiga zaupanja, kakor pri Marii in sv. Jožefu. Naj bodo torej te svete imena perve in zadnje na jeziku umirajočih.

Od dvanajstiga do tridesetiga Jezusoviga leta sveta zgodovina od njega in njegove matere Marije molči. Ali zdaj je čas nastopil, de Odršenik po Božjim sklepu začne učiti. Pač je Marii mило se storilo, ko se preljudi Sin poslovi in domačo hišo zapusti, zakaj v duhu je vse njegovo terpljenje previdila, spoznala, de mu bo napuh višjih duhovnov in pismarjev s hudo togoto nasproti stopil. Toliko veči veselje in radost je pa občutila, ko Jezus kmalo po svojim kerstu in postu v pušavi zopet v Nazaret pride, z njo in s svojimi pervimi učenci na ženitnini neke pobožne zlahte biti, ter kakor sv. Avgustin misli, zakon poterčiti, posvetiti in mu blagoslov podeliti, verh tega pa še pokazati, de tudi mi smemo iti v družo med vesele ljudi, kjer se vse pošteno godi. Mestice Kana je bilo izvoljeno, prvi znani Gospodov čudež viditi. — Učili smo se, kaj se pravi, v Gospodu se veseliti, namreč; pri razveseljevanji vselej dober, svet namen imeti, se le o priložnim času, ne predolgo razveseljevati, in se vselej tako spodobno obnašati, kakor ko

bi Jezus in Marija pričujoča bila. Kako žalostno je torej viditi, kakor se pri marskterih ženitninah godi, kako se napuh na ogled nosi, kako se pohujšanja in vsaktere pregrehe z nezmernostjo, nečistostjo in pretepanjem doprinašajo, kar je žalostna priča, de ljudje v sredi svojiga veselja ne mislijo ne na Boga, ne na Mater Božjo, ne na svojiga angela varha in na nobeno dobro opominovanje. — Učili smo se, Marijo tudi v tem posnemati, de pomagajmo ubogim in tem, ki so v kakih stiskah, posebno takim, ki se sramujejo svoje reve in nadloge komu potožiti, zakaj taki reveži so nar bolj keršanske ljubezni potrebni in vredni. Če z drugo rečjo ne moreš pomagati, pomagaj saj s kakim dobrim svetam in s tem, de pri drugih zanje kaj govoriš. Ako v vsih rečeh Marijo pridno posnemamo, nas bo ona mogla za svoje spoznati ter nam v vsaki sili pomagati. S tem premišljevanjem smo dvajseti šmarnični dan končali. Z Bogom!

Tvoj
zvesti prijatelj
A. Suški.

Ogled po Slovenskim.

Iz Ljubljane 30. mal. serp. Ravno smo prejeli „čerteto letno naznanilo e. k. popolne spodnje djavne ali realne šole v Ljubljani 1856“, iz kteriga v naglici posnamemo, kar nasledova: Sklene se šolsko leto I. vel. serp. z zahvalno slovesno sv. mašo ob 8. v stolni cerkvi, in z očitno delitevjo slavnih daril, ki bo v mestnim strelišču ob 9. ta dan. Dalje sledi že v lanskim naznanilu pričeti kratki zemljopis vojvodine Kranjske, kteri je posebniga ozira vreden; — postave za zaklad ljubljanske realne šole; — naredbe za nedeljsko obertnijsko šolo; — šolske naznanila. Bilo je v vsih 3 razdelkih 167 učencov: 111 Slovincov, 36 Nemcov, 12 Italijanov, 5 Hervatov, 3 Čehi. Učivno osebstvo: Gosp. Mihael Peternel, začasni vodja in učenic, dalje gg. Lesar, Pirker, Vojska, Oblak, Kosmač, Petruzzi, Zentrich in Kokalj. Uci se zraven nemsine tudi slovensina in italijansina. Sv. mašo so imeli vse šolske dni skoz leto, ob nedeljah in praznikih pa tudi s cerkvenimi ogovori, o veliki noči cerkvene vaje ali eksercicije, pri kterih so bili vsi učenci z učenci ob enim pri sv. Obhajilu; spoved in občinsko sv. Obhajilo 5krat skoz leto; vsak teden enkrat v vel. travnu so bili učenci z učenci vred pri šmarničnim sv. opravilu; obhajali so tudi slovesno spomin šolskiga pomočnika, sv. Alojzja. Nad tako lepo uravnano djavno šolo se mora slehern dober katoličan veseliti.

Iz Toplic na Dolenskim 20. julija —f—. Če greš od Novigamesta prot Toplicam, in prideš malo čez pol pota, te pelje cesta ravno skoz farno vas, po imenu Bavtovas. V Bavtovasi stoji lepa prostorna cerkev, v kteri že več let duhovsko službo oskerbujejo za Božjo čast in zveličanje duš vneti fajmošter, častiti gospod Gaspert Martine. Takimu gospodu, se ve, je lepota Gospodove hiše posebno pri sercu, in res so lepo oskerbeli svojo učestvo ter farno cerkev Bavtovsko. Lansko leto že je znani malar g. Goldenštajn iz Ljubljane prav lično izmalal na moker zid ves veliki altar, letas pa prelepo podobo sv. Jakopa dodelal na platno, ter pripeljal, de se je postavila na novi altar namesto stare, ktera se je mogla zdaj novi umakniti. Tudi tabernakelj je čisto nov, izdelan od slavniga podobarja, g. Franceta Zajca, bivajočiga v Ljubljani. Nedeljo pred sv. Jakopam pa je velik shod v Bavtovasi. Te priložnosti se poslužijo gosp. fajmošter, ter naprosijo mnogospšovaniga prosta Novomeškiga, prečastitiga gospoda Jerneja Arko-ta, naj bi prišli blagoslovljevat novi altar. Prečastiti gospod pridejo, in opravijo to sveto opravilo. Po blagoslovljenju altarja pa razdajajo v primerni pridigi zbranim vernikom mnogo lepih in spodbudnih naukov, posnetih iz svetiga opravila, kteriga so ravno kar bili opravili: pohvalijo farmane, de zvesto ubogajo svojiga gosp. fajmoštra, in jim marljivo pomagajo spodobno olepsati hišo Božjo; in jih opo-

minjajo pobožno častiti in zvesto posnemati svetnike, ki jih imajo v podobah pred seboj na altarju, in se jim pridno izročevati v priprošnju. Na to so na novim altarju opravljali daritev sv. maše, sosednji duhovni so jim stregli, in Topliške pevke pele z drugimi pevci vred. Bil je res vesel dan. Tudi vreme je bilo prav vgodno. Zbralo se je bilo obilno število vernih kristjanov domačih in tujih; in desiravno so v cerkvi terpeli hudo vročino, je bilo vender le viditi, de so po dokončani službi Božji sli prav zadovoljni vsaksebi. Bavtovski gosp. fajmošter pa pripravljajo zdaj svojim farmanam spet novo veselje, ter so se ravnokar namenili, po poprej imenovanim malarji izmalati na moker zid tudi še obadva stranska altarja, de bo olepsana in veličastno prenovljena vsa cerkev.

Iz Tersta — m —. V saboto, to je, 26. t. m. zjutraj ob 6¹/₂ je visokočastiti gospod Matija Eržen, fajmošter pri novi cerkvi sv. Antona in častni korar stolne cerkve sv. Justa v Terstu, ta svet zapustil, ter izročil po dolgi in hudi boleznii v 64. letu svoje starosti, pokrepan s svetimi zakramenti, svojo dušo Vsegamogočnemu, h katerimu je že hrepnela priti, telo pa čerui zemlji, iz ktere je vzeto.

V nedeljo potem je bil slovesno spremljen na mesto hladniga groba. Spremili so ga bili: bratovščina presvetiga Rešnjiga Zakramenta, ki je bil njen ud, učenci noviga mesta, banda domačiga batalijona s prav milimi in žalnimi glasi, in brezštevilne množice ljudstva, zmed katerih so se slišale besede: Bog jim poverni v nebesih stotero, kar so revezem svoje velike fare podelili. (Bil je namreč ranjki usmiljen oče marsikterih zapušenih sirot in vdov svoje fare). Bilo je pa tudi veliko število duhovnov pričujočih, katerim so se pridružili tudi visokočastiti gospodi korarji s proštam, skazati ranjcinu poslednjo čast. — Naj počiva v miru in večna nebeška luč naj mu sveti!

Razgled po keršanskim svetu.

Z Dunaja. Svita cesarica je 18 sto gld. ubožnim in dobrotnim napravam na Dunaju podelila. — V novi jezuitarski učilni v Kalksbergu blizo Dunaja se učenci učijo v 8 razdelkih razun gimnazialnih stebel tudi angleškiga in francoskiga jezika, godbe, petja, plavanja, telesne urnosti itd. Plačuje se po 400 gold. na leto za mladenčce, ki morajo biti med 9. in 12. letom. Gotovo dobro bi jo zadel, kdor bi prišel v to napravo. — Monsignore de Luca je za rimskiga poročnika na Dunaji. Flavi knez iz Chigi-a pa za Monakov postavljen. — Zagrebški nadškof in kardinal so h koncu škofovskiga zbora na Dunaji imeli lep ogovor, v katerim med drugim opomnijo, kako de iz svobode, sveti cerkvi podeljene, za pravice posameznih deržavljanzov ali katerih koli stanov ne le nobena nevarnost ne proti, temuč de iz nje izvira za nje še le naj veči poterjenje in moč. Cerkev ima namreč svoj začetek iz nebes, njeni nauki in vodila so edina, nezmotljiva, nepretresljiva podlaga vsih pravic, dolžnost in edino prave svobode, kakorsna je človeka vredna; kjer so te pravice, tam je vse varno: premoženje, pokoj, občinski blagor posameznih in vse deržave; kjer je pa ta podlaga spodmaknjena, je vse revno, zmeteno in prekuunjeno, zastonj se hlastá po pomočkih, zastonj po nadomestkih, naj bodo še tako blišeci. Skorej dvatavžentletna skusnja to poterdi. Dalje, de bodo s sklepi škofovskiga zbora svoje zmote prepričani tudi tisti, ki so, kdo vé kakošne vse prepire, zaderge za deržavo, razpore med škofi sanjarili in napovedovali; ker vidili bodo, kako de je duh katoliške cerkve duh edinosti in miru, ne pa duh razpore. — Pa tudi drugoverci se bodo prepričali, kako dobro katoliška cerkev spozná, de luč in tema se ne morete strinjati, de ona torej zaklad sv. vere vselej zvesto ohrani in nikdar nikoli ne dela zaveze z zmoto; de je pa tudi prizanesljiva v

rečeh, ki ne zadevajo bistva njeniga nauka, in de ne pozná vikšiga vošila, kakor de bi se vsi ločeni v njeno naročje nazaj vernili; de se svojih pravic terdo derži, de pa tudi ptujih pravic noče žaliti, de ni nobeniga rodu na zemlji, kteriga bi ona iz svoje materne ljubezni izločevala. — Pod Belo goro na Slovaškim je v vel. trav. 18letna judinja s sv. kerstam stopila v kat. cerkev. — Ogersko. Pavel Budinec je bil v cerkvi Detvarske sklenarnice iz protestanske v katoliško cerkev sprejet. — Z Benetic. 8. nedeljo po Binkoštih je Jak. Čermak iz helveškiga krivoverstva prestopil v katoliško cerkev. — V Feldkirchnu gimnazi so Nj. apost. veličanstvo zročili jezuitam, kateri bodo z začetkam kozop, tudi mladenško semenise ondi pričeli. — V Lipsii je kupec daroval petdeset tavžent tolarjev za napravo sirotišnice na zdravim kraji. — V Florencii je 2. m. serp. umrl vikši škof Ferdinando Minucci. — Angleška vojvodinja Buccleuch, perva dvorjankinja kraljice Viktorije, je prestopila v katoliško cerkev. — Iz Rima. Deržava Bolivie v južni Ameriki, ki šteje kaka 2 milijona duš, je poslala meddeželskiga opravnika k svetim stolu. Poslanec je korar de Cisneros. Ta samovlada se je l. 1826 začela in ima 2 škofi. Tudi deržava Peru je bila pred nekaj leti duhovniga namestovavca poslala v Rim. To kaže v kakšnim spoštovanji de je tam duhovstvo. — Iz Rima 5. m. serp. Ilirski vstav (Congregazione degli Illirici) v Rimu je svoje veselje zavoljo noviga zagrebškiga kardinala s tem razodel, de je svojo domorodno cerkev in bolnišnico s primernimi napisi ozaljšal in razsvetlil. Ta naprava je bila pod papežem Nikolajem V. v prid južnih Slovenov vstavljena.

Drobline.

Neki Vatomik, poprej kalvin v št. Lujzu v Ameriki, stopi z malimi otročici v katoliško cerkev, ko so se šli keršanskiga nauka učiti, in ta nauk malih ga je tako presunil, de se je v kratkim spreobrnul in se zdaj med Jezuiti pripravlja za duhovski stan. Resnica iz ust malih ima moč! —

V Norvegii je ubogo ljudstvo v Lutrove zmote zatopljeno, ima pa še veliko spominov iz starih katoliških časov. Vidijo se po kavanah, gostivnah in delarnah še podobe Marije Device ali kakiga svetnika. Podobe začetnikov njih nove vere so le redke in ljudstvo jih ne spoštuje (kako bi tati vere tudi spoštovati zamoglo?) Neki kmet je bil Lutrov obraz za 4 krajcarje prodal in se smejal in gledal, ko so ga kupci sožigali. Tudi ljudje radi slišijo od Device Marije pripovedovati, in se jim dobro zdi, ako se ona časti. Pojó tudi pesmi nji na čast, pogosto se sliši na morji pesem znad kake barke: O piüssima Virgo Marija, in ravno pred nekimi dnevi so norveški mornarji z veliko pobožnostjo molili s katoliškimi misijonarji vred Lavretanske litanije. (Sonnt. Bl.)

Mili darovi.

Za afrikanski misijon.

G. M. Knaflič, posestnik in dobernik v Zagorji eno puško (štuc) za J. Klančnik-a v Hartumu. Bog plati! — Helena Bergant 2 gold. — J. O. 50 kraje.

Duhorske zadeve.

Podfara pri sv. Lenartu v loškim dekanatu je po odpovedi izpraznjena; prošnje za nje do vis. c. k. deželne vladije vojvodine kranjske se v knežje-škofijski pisarnici v 6 tednih od 26. t. m. počemši oddajajo.

Popravek. V poprejšnjim listu na zadnji str. v odstavku „na Španskim“ gredó verstice: „Mora se pa spoznati“ itd. k naslednjimu odstavku: „V Skadaru“. Bile so že na vse zadnje pritaknjene — pa naključno ne na pravo mesto.

No. 1312/242.

Vn die Schuldistriktsaufsicht.

Mit Erlasse vom 24. v. M., J. 6819, hat sich das hohe k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht bestimmt gefunden, zur Regelung der Privatprüfungen an Volksschulen die in Abschrift mitfolgende Veränderung zu erlassen.

Zu Folge hoher k. k. Landesregierungs-Eröffnung vom 27. v. M., J. 11090, wird diese Verordnung, welche sogleich in Wirksamkeit zu treten hat, der Schuldistriktsaufsicht zur eigenen Benehmungswissenschaft und zur Verständigung des unterstehenden Lehrpersonales mit dem Beifuge anmit mitgetheilt, daß die unter 1. gedachten Hauptschulprüfungen der Privatisten an allen Hauptschulen dieses Landes abgehalten werden dürfen.

Kürstbischöfliches Konsistorium Laibach den 18. Juli 1856.

Verordnung

des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 24. Mai 1856, wirksam für alle Kronländer mit Ausnahme des lombardisch venezianischen Königreiches und der Militärgränze, betreffend die Privatprüfungen an Volksschulen.

In Betreff der Prüfungen jener Kinder, welche in den Lehrgegenständen der Volksschule entweder zu Hause oder in Privatschulanstalten (Privatschulen, Privat-Lehr- und Erziehungs-Anstalten) unterrichtet werden, haben von nun an folgende Bestimmungen zu gelten:

1. Handelt es sich bloß um ein Schulzeugniß über die erlernten Gegenstände der Trivial- oder niedern Elementarschulen, so kann die Prüfung des privat unterrichteten Knaben oder Mädchens, an jeder direktionsmäßig eingerichteten Pfarrschule vorgenommen werden. Benötiget dagegen ein Privatschüler zur Erlangung eines Stipendiums oder zum Eintritte in das Gymnasium und in die Unterrealschule, oder zu einem andern Zwecke ein Hauptschulzeugniß, namentlich ein Zeugniß aus der obersten Klasse der Haupt- oder höhern Elementarschule, so muß er sich der Prüfung entweder an der Normalhauptschule des Landes oder an einer andern öffentlichen Haupt-, oder höhern Elementarschule, welche entweder die Befugniß, Privatschüler zu prüfen schon besitzt, oder von der Landesstelle, in Ansehung ihrer vollkommen geregelten Einrichtung zur Vornahme solcher Prüfungen ermächtigt wird, unterziehen.

Desgleichen können Privatisten der Unterrealschulen die zur Erlangung eines gültigen Schulzeugnisses nothwendige Prüfung nur an einer öffentlichen Unterrealschule ablegen. Von den vorstehenden Bestimmungen sind die Schüler derjenigen Privatschulanstalten ausgenommen, denen das Recht der Abhaltung öffentlicher Prüfungen und der Ausstellung staatsgiltiger Schulzeugnisse für ihre Privatschüler ausdrücklich ertheilt worden ist.

2. Die Prüfungen der Privatisten an der öffentlichen Haupt- und den mit diesen vereinigten Unterrealschulen finden im Jahre nur zweimal, nämlich zu Ende jeden Semesters statt.

3. Deßhalb haben alle jene, welche eine solche Prüfung ablegen wollen, drei Wochen vor dem Anfange der gewöhnlichen Semestralprüfungen bei dem Direktor der öffentlichen Haupt- oder Unterrealschule (der Schulpflichterin) sich zu melden, zugleich ihren Tauf- und Familiennamen, den Geburtsort, das Alter, den Stand der Eltern, oder des Vormundes, ihre Wohnung, die Klasse, aus welcher, und den Zweck, zu welchem sie geprüft zu werden wünschen, schriftlich anzuzeigen, über den erhaltenen Religions-Unterricht insbesondere sich auszuweisen, und einige Tage vor dem Ende der Prüfungen der öffentlichen Schule um den Tag und die Stunde, wann sie erscheinen sollen, anzufragen. Sollten einzelne an dem bestimmten Tage zu erscheinen verhindert werden, so haben sie unter Nachweisung des Verhinderungsgrundes um einen andern Tag anzusuchen.

Auch steht es den Schuldirektoren frei, die Prüfungstage für die Privatisten durch die gewöhnlichen Prüfungsprogramme bekannt zu machen.

4. Die Prüfungen der Privatisten sind also anzuordnen, daß diejenigen, welche zur nämlichen Schulklasse gehören, auf denselben Tag mit der Voricht bestellt werden, daß nicht zu viele zu gleicher Zeit bei der Prüfung erscheinen.

5. Außer dem zum Prüfen berufenen Katecheten und Lehrern haben diesen Prüfungen die Schuldirektoren, und wosern nicht besondere Hindernisse eintreten, auch die nächst höhern Schulpflichter beizuwohnen.

An die Privatschüler sind dieselben Forderungen, wie an die öffentlichen Schüler der bezüglichen Schulklassen zu stellen und die Prüfung ist so abzuhalten, daß die durch den Privatunterricht erlangten Kenntnisse und Fertigkeiten ganz verlässlich erforcht und klassifizirt werden.

6. Für jede Privatprüfung an einer Haupt- oder Unterrealschule hat der Schüler eine Tare von vier Gulden G. M. zu erlegen. Hievon gebührt dem Direktor und Katecheten je Ein Gulden; der Rest dem Lehrer ganz, oder, wenn zwei Lehrer prüfen, denselben zu gleichen Theilen. Ist der Direktor zugleich Katechet oder Lehrer, so kommt ihm der in jeder Eigenschaft festgesetzte Antheil zu. Prüfen mehr als zwei Lehrer, so ist die Prüfungsstare unter sie zu gleichen Theilen oder nach einem ihrer Stellung entsprechenden Maßstabe, worüber der Direktor zu entscheiden hat, zu vertheilen.

Für die Prüfung an einer Privatschule in dem unter 1. gedachten Falle ist eine Tare von Zwei Gulden G. M. zu entrichten, welche zur gleichen Hälfte dem Katecheten und dem Lehrer gebührt.

Anerkannt arme, insbesondere solche Kinder, welche, wenn sie die öffentlichen Volksschulen besuchen würden, von der Zahlung des Schulgeldes befreit werden müßten, sind vorkommenden Falls tarfrei zu prüfen.

7. Die Prüfungszeugnisse für die Privatisten werden mit den sich von selbst ergebenden Aenderungen, wie jene für die öffentlichen Schüler ausgestellt und gefertigt, und mit dem Siegel der öffentlichen Schule versehen. Die Namen der geprüften Privatschüler sind sammt den Klassen, welche sie erhalten haben, in die Kataloge der öffentlichen Schule im Anhange aufzunehmen.

8. Wenn Eltern und Vormünder lediglich von dem Fortgange ihrer Kinder und Mündel und von der Zweckmäßigkeit des Unterrichtes sich überzeugen wollen, den dieselben entweder zu Hause oder in zur Abhaltung öffentlicher Prüfungen nicht berechtigten Privatschulanstalten erhalten, so darf eine Prüfung zu diesem Zwecke zwar in ihrem Hause, beziehungsweise in der Privatschulanstalt, mit Beziehung des Direktors und einzelner Lehrer der öffentlichen Schule gehalten werden; diese letzteren haben aber in solchen Fällen kein schriftliches Zeugniß auszustellen, sondern bloß mündlich ihr Urtheil über den Erfolg der Prüfung abzugeben und zu erklären, in welchen Beziehungen etwa der Unterricht zweckmäßiger einzurichten sei.

9. Ueber die genaue Beobachtung dieser Bestimmungen haben die Aufsichts- und Leitungsgorgane der Volksschulen strengstens zu wachen.